

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a cincea)

17 martie 2016 *

„Trimitere preliminară — Proprietate intelectuală — Directiva 2004/48/CE — Articolul 13 alineatul (1) — Operă audiovizuală — Încălcare — Daune interese — Modalități de calcul — Valoare forfetară — Prejudiciu moral — Includere”

În cauza C-99/15,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Tribunal Supremo (Curtea Supremă, Spania), prin decizia din 12 ianuarie 2015, primită de Curte la 27 februarie 2015, în procedura

Christian Liffers

împotriva

Producciones Mandarin SL,

Mediaset España Comunicación SA, fostă Gestevisión Telecinco SA,

CURTEA (Camera a cincea),

compusă din domnul J. L. da Cruz Vilaça, președinte de cameră, domnii F. Biltgen, A. Borg Barthet și E. Levits și doamna M. Berger (raportor), judecători,

avocat general: domnul M. Wathelet,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru domnul Liffers, de E. Jordi Cubells, abogado;
- pentru Producciones Mandarin SL, de A. González Gozalo, abogado;
- pentru Mediaset España Comunicación SA, de R. Seel, abogado;
- pentru guvernul spaniol, de M. Sampol Pucurull, în calitate de agent;
- pentru guvernul german, de T. Henze și de J. Kemper, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: spaniola.

- pentru guvernul francez, de D. Colas și de D. Segoin, în calitate de agenți;
- pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de E. Gippini Fournier și de F. Wilman, în calitate de agenți;

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 19 noiembrie 2015,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 13 alineatul (1) din Directiva 2004/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală (JO L 157, p. 45, Ediție specială, 17/vol. 2, p. 56).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Liffers, pe de o parte, și Producciones Mandarin SL (denumită în continuare „Mandarina”) și Mediaset España Comunicación SA, fostă Gestevisión Telecinco SA (denumită în continuare „Mediaset”), pe de altă parte, în legătură cu o acțiune referitoare la o încălcare a unui drept de proprietate intelectuală.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Considerentele (10), (17) și (26) ale Directivei 2004/48 au următorul cuprins:

„(10) Obiectivul prezentei directive constă în apropierea [legislațiilor statelor membre] pentru a asigura un nivel de protecție ridicat, echivalent și omogen, al proprietății intelectuale în cadrul pieței interne.

[...]

(17) Măsurile, procedurile și mijloacele de reparație prevăzute prin prezenta directivă ar trebui să fie stabilite în fiecare caz astfel încât să țină seama în mod corespunzător de caracteristicile specifice ale acestui caz, în special de caracteristicile specifice fiecărui drept de proprietate intelectuală și, atunci când este cazul, de caracterul intenționat sau neintenționat al infracțiunii săvârșite.

[...]

(26) Pentru a repara prejudiciul suferit [ca] urmare [a] unei infracțiuni săvârșite de un contravenient care a acționat cu bună știință sau având motive suficiente să cunoască că poate genera o astfel de infracțiune, valoarea daunelor interese acordate titularului dreptului ar trebui să ia în considerare toate aspectele corespunzătoare, cum ar fi câștigul nerealizat de titularul dreptului sau beneficiile fără justă cauză realizate de contravenient și, dacă este cazul, orice prejudiciu moral cauzat titularului dreptului. Valoarea daunelor interese ar putea fi calculată și ea, de exemplu, în cazurile în care este dificil să se stabilească valoarea prejudiciului suferit în realitate, plecând de la elemente cum ar fi redevențele sau sumele care ar fi fost datorate în cazul în care contravenientul ar fi cerut autorizația de a utiliza dreptul de proprietate intelectuală respectiv.

Scopul nu este acela de a introduce obligația de a prevedea daune interese punitive, ci de a permite despăgubirea pe criterii obiective, ținând în același timp seama de costurile suportate de titularul dreptului, cum ar fi cheltuielile de cercetare și de identificare.”

- 4 Articolul 13 alineatul (1) din această directivă, intitulat „Daune interese”, prevede:

„Statele membre asigură ca, la cererea părții prejudiciate, autoritățile judecătorești competente să ordone contravenientului care a acționat cu bună știință sau având motive suficiente de a ști acest lucru, plata către titularul dreptului a unor daune interese adaptate prejudiciului real suferit de acesta prin încălcarea dreptului său.

La stabilirea daunelor interese, autoritățile judecătorești:

- (a) iau în considerare toate aspectele necesare, cum ar fi consecințele economice negative suferite de partea prejudiciată, în special câștigul nerealizat, orice beneficiu fără justă cauză realizat de contravenient și, dacă este cazul, alte elemente în afara factorilor economici, cum ar fi prejudiciul moral cauzat titularului dreptului prin încălcarea drepturilor sale sau
- (b) ca alternativă la litera (a), pot hotărî, dacă este cazul, să fixeze o valoare forfetară pentru daunele interese, pe baza unor elemente cum ar fi, cel puțin, valoarea redevențelor sau drepturilor care ar fi fost datorate în cazul în care contravenientul ar fi cerut autorizația de a utiliza dreptul de proprietate intelectuală respectiv.

[...]”

Dreptul spaniol

- 5 Articolul 140 din Legea privind proprietatea intelectuală, aprobat prin Decretul regal legislativ 1/1996 din 12 aprilie 1996 de aprobare a textului consolidat al Legii privind proprietatea intelectuală, care enunță, precizează și armonizează dispozițiile legale în vigoare în acest domeniu (Real Decreto Legislativo 1/1996, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, regularizando, aclarando y armonizando las disposiciones legales vigentes sobre la materia) din 12 aprilie 1996 (BOE nr. 97, p. 14369), astfel cum a fost modificat prin Legea 19/2006 de extindere a mijloacelor de protecție a drepturilor de proprietate intelectuală și industrială și de stabilire a modalităților procedurale pentru facilitarea aplicării diverselor regulamente comunitare (ley 19/2006, por la que se amplían los medios de tutela de los derechos de propiedad intelectual e industrial y se establecen normas procesales para facilitar la aplicación de diversos reglamentos comunitarios) din 5 iunie 2006 (BOE nr. 134, p. 21230, denumită în continuare „Legea privind proprietatea intelectuală”), prevede:

„1. Plata către titularul dreptului încălcat a unor daune interese cuprinde nu numai valoarea pagubei pe care a suferit-o, ci și beneficiul nerealizat ca urmare a încălcării dreptului său. Quantumul despăgubirii poate include, de la caz la caz, cheltuielile de cercetare efectuate pentru obținerea unor dovezi rezonabile în legătură cu săvârșirea încălcării care face obiectul procedurii judiciare.

2. Plata de daune interese se stabilește, la alegerea persoanei prejudiciate, în conformitate cu unul dintre următoarele criterii:

- a) Consecințele economice negative, printre care beneficiul nerealizat de partea prejudiciată și beneficiile pe care contravenientul le-a realizat ca urmare a utilizării ilicite. Dacă există prejudiciu moral, acesta trebuie reparat chiar dacă nu s-a făcut dovada existenței prejudiciului economic. La evaluarea acestuia se iau în considerare circumstanțele încălcării, gravitatea atingerii aduse și gradul de difuzare ilicită a operei.

- b) Valoarea pe care ar fi primit-o persoana prejudiciată în cazul în care contravenientul i-ar fi cerut autorizația de a face uz de dreptul de proprietate intelectuală respectiv.”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 6 Domnul Liffers este regizorul, scenaristul și producătorul operei audiovizuale *Dos patrias, Cuba y la noche* (Două patrii, Cuba și noaptea), care relatează șase întâmplări personale și intime ale mai multor locuitori ai orașului Havana (Cuba), având drept caracteristică comună orientarea homosexuală sau transsexuală a persoanelor în cauză.
- 7 Mandarină a realizat un documentar audiovizual cu privire la prostituția infantilă în Cuba, în care apar activități delictuoase, filmate cu o cameră video ascunsă. Câteva pasaje din opera *Dos patrias, Cuba y la noche* au fost inserate în acest documentar, în pofida faptului că nu se ceruse permisiunea domnului Liffers. Documentarul menționat a fost difuzat de canalul de televiziune spaniol Telecinco, care aparține Mediaset.
- 8 Domnul Liffers a sesizat Juzgado de lo Mercantil n° 6 de Madrid (Tribunalul Comercial nr. 6 din Madrid) cu o acțiune împotriva Mandarină și a Mediaset, prin care a solicitat instanței respective îndeosebi obligarea acestora la încetarea oricărei încălcări a drepturilor sale de proprietate intelectuală și la plata sumei de 6 740 de euro pentru încălcarea drepturilor sale de exploatare, precum și a sumei suplimentare de 10 000 de euro cu titlu de despăgubiri pentru prejudiciul moral pe care considera că l-ar fi suferit.
- 9 Domnul Liffers a evaluat cuantumul daunelor interese pentru încălcarea drepturilor la exploatarea operei sale raportându-se la valoarea redevențelor sau a drepturilor care i-ar fi fost datorate în cazul în care Mandarină și Mediaset i-ar fi cerut autorizația de a face uz de dreptul de proprietate intelectuală în discuție, aplicând astfel articolul 140 alineatul 2 litera b) din Legea privind proprietatea intelectuală, care permite titularului prejudiciat al dreptului de proprietate intelectuală să evalueze repararea prejudiciului său în funcție de valoarea redevențelor sau a drepturilor care i-ar fi fost datorate în cazul în care contravenientul i-ar fi cerut autorizația de a face uz de dreptul de proprietate intelectuală (denumite în continuare „redevențe ipotetice”). Acest mod de calcul, spre deosebire de cel prevăzut la alineatul 2 litera a) al aceluiași articol, nu impune reclamantului din acțiunea în daune interese să stabilească întinderea prejudiciului real. În acest scop, domnul Liffers s-a întemeiat pe tarifele Organismului de gestiune colectivă a drepturilor producătorilor audiovizuali (Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales). La valoarea astfel stabilită a prejudiciului material, domnul Liffers a adăugat o sumă forfetară pentru prejudiciul moral pe care apreciază că l-a suferit.
- 10 Juzgado de lo Mercantil n° 6 de Madrid (Tribunalul Comercial nr. 6 din Madrid) a admis în parte acțiunea introdusă de domnul Liffers și a obligat Mandarină și Mediaset printre altele la plata către domnul Liffers a sumei de 3 370 de euro pentru prejudiciul material cauzat prin această încălcare, precum și la plata sumei de 10 000 de euro pentru prejudiciul moral. Sesizată cu apel, Audiencia provincial de Madrid (Curtea Provincială din Madrid) a redus la 962,33 euro valoarea despăgubirilor datorate cu titlu de daune materiale și a anulat în totalitate obligarea societăților Mandarină și Mediaset la plata de despăgubiri pentru prejudiciul moral. Astfel, potrivit acestei instanțe, întrucât domnul Liffers a ales modul de calcul întemeiat pe criteriul redevențelor ipotetice, prevăzut la articolul 140 alineatul 2 litera b) din Legea privind proprietatea intelectuală, nu mai avea dreptul să solicite, în plus, despăgubirea pentru prejudiciul său moral. Ar fi trebuit, în acest scop, să opteze pentru modul de calcul vizat la alineatul 2 litera a) al articolului menționat. Alegerea unui mod de calcul l-ar exclude pe celălalt, așa încât o combinație a celor două ar fi exclusă.

- 11 În recursul formulat în fața instanței de trimitere, Tribunal Supremo (Curtea Supremă), domnul Liffers susține că plata de despăgubiri pentru prejudiciul moral trebuie acordată în orice caz, indiferent dacă reclamantul a optat pentru modul de calcul al prejudiciului prevăzut la articolul 140 alineatul 2 litera a) din Legea privind proprietatea intelectuală sau pentru cel prevăzut la litera b) a acestei dispoziții. Instanța de trimitere manifestă îndoieli în ceea ce privește interpretarea articolului 13 alineatul (1) din Directiva 2004/48 și a articolului 140 alineatul 2 din Legea privind proprietatea intelectuală, care urmărește să transpună această dispoziție în dreptul spaniol.
- 12 În aceste condiții, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 13 alineatul (1) din Directiva 2004/48 poate fi interpretat în sensul că se opune ca persoana prejudiciată printr-o încălcare a dreptului de proprietate intelectuală care solicită repararea prejudiciului patrimonial pe baza valorii redevențelor sau a drepturilor care ar fi fost datorate în cazul în care contravenientul ar fi cerut autorizația de a face uz de dreptul de proprietate intelectuală respectiv să poată solicita, în plus, despăgubiri pentru prejudiciul moral care i-a fost cauzat?”

Cu privire la întrebarea preliminară

- 13 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 13 alineatul (1) din Directiva 2004/48 trebuie interpretat în sensul că nu permite persoanei prejudiciate printr-o încălcare a dreptului său de proprietate intelectuală care solicită o despăgubire pentru prejudiciul material calculată, în conformitate cu al doilea paragraf litera (b) al alineatului (1) al acestui articol, pe baza redevențelor ipotetice să solicite, în plus, repararea prejudiciului moral, astfel cum este prevăzută la alineatul (1) al doilea paragraf litera (a) al articolului menționat.
- 14 În această privință, conform unei jurisprudențe constante a Curții, în vederea interpretării unei dispoziții de drept al Uniunii, trebuie să se țină seama nu numai de formularea acesteia, ci și de contextul său și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte această dispoziție (Hotărârea Surmačs, C-127/14, EU:C:2015:522, punctul 28 și jurisprudența citată).
- 15 În ceea ce privește, în primul rând, modul de redactare a articolului 13 alineatul (1) al doilea paragraf litera (b) din Directiva 2004/48, trebuie constatat că, deși acesta nu evocă prejudiciul moral ca element pe care autoritățile judiciare trebuie să îl ia considerare la stabilirea daunelor interese care trebuie plătite titularului dreptului, nici nu exclude luarea în considerare a acestui tip de prejudiciu. Astfel, dispoziția menționată, prevăzând posibilitatea de a se fixa o valoare forfetară pentru daunele interese, pe baza, „cel puțin”, a unor elemente precum cele menționate acolo, permite să se includă în această valoare alte elemente, precum, dacă este cazul, plata de despăgubiri pentru prejudiciul moral cauzat titularului acestui drept.
- 16 Este necesar să se sublinieze, în al doilea rând, că o asemenea constatare este confirmată de analiza contextului în care se înscrie dispoziția în cauză.
- 17 Astfel, pe de o parte, primul paragraf al articolului 13 alineatul (1) din Directiva 2004/48 stabilește regula generală potrivit căreia autoritățile judecătorești competente trebuie să ordone contravenientului plata către titularul dreptului de proprietate intelectuală care a fost prejudiciat a unor daune interese „adaptate prejudiciului real suferit de acesta prin încălcarea dreptului său”. Or, după cum a observat avocatul general la punctul 28 din concluzii, un prejudiciu moral, precum aducerea unei atingeri reputației autorului unei opere, constituie, cu condiția să fie dovedit, o componentă a prejudiciului real suferit de acesta din urmă.

- 18 În consecință, însuși modul de redactare a articolului 13 alineatul (1) al doilea paragraf litera (b) din Directiva 2004/48 coroborat cu primul paragraf al acestui alineat exclude posibilitatea de a întemeia calculul daunelor interese care trebuie plătite titularului dreptului în cauză exclusiv pe valoarea redevențelor ipotetice atunci când acest titular a suferit într-adevăr un prejudiciu moral.
- 19 Pe de altă parte, trebuie arătat că aplicarea de către autoritățile judecătorești competente a metodei de calcul forfetare prevăzute la articolul 13 alineatul (1) al doilea paragraf litera (b) din Directiva 2004/48 nu este admisă, ca alternativă, decât „dacă este cazul”.
- 20 Or, după cum enunță considerentul (26) al directivei menționate, această din urmă expresie se aplică, „de exemplu, în cazurile în care este dificil să se stabilească valoarea prejudiciului suferit în realitate”. În astfel de împrejurări, valoarea daunelor interese poate fi calculată plecând de la elemente cum ar fi redevențele sau sumele care ar fi fost datorate pentru a se face uz de dreptul de proprietate intelectuală, ceea ce nu ia în considerare eventualele prejudicii morale.
- 21 În ceea ce privește, în cele din urmă, obiectivele urmărite de Directiva 2004/48, este necesar să se amintească mai întâi că, potrivit considerentului (10), aceasta are drept obiectiv să asigure în special un nivel de protecție ridicat, echivalent și omogen al proprietății intelectuale în cadrul pieței interne.
- 22 Apoi, reiese din considerentul (17) al acestei directive că măsurile, procedurile și mijloacele de reparație prevăzute de aceasta ar trebui să fie stabilite în fiecare caz astfel încât să se țină seama în mod corespunzător de caracteristicile specifice ale acestui caz.
- 23 În sfârșit, considerentul (26) al directivei menționate enunță printre altele că, pentru a repara prejudiciul suferit ca urmare a unei infracțiuni săvârșite de un contravenient, valoarea daunelor interese acordate titularului dreptului de proprietate intelectuală ar trebui să ia în considerare toate aspectele corespunzătoare și îndeosebi orice prejudiciu moral care i-a fost cauzat.
- 24 Rezultă, așadar, din considerentele (10), (17) și (26) ale Directivei 2004/48 că aceasta urmărește să asigure un nivel de protecție ridicat al drepturilor de proprietate intelectuală, care ține seama de caracteristicile specifice ale fiecărui caz și se bazează pe un mod de calcul al daunelor interese care tinde să corespundă acestor caracteristici specifice.
- 25 Având în vedere obiectivele Directivei 2004/48, articolul 13 alineatul (1) primul paragraf din aceasta trebuie interpretat în sensul că stabilește principiul potrivit căruia calculul valorii daunelor interese care trebuie plătite titularului unui drept de proprietate intelectuală trebuie să urmărească să garanteze acestuia din urmă repararea integrală a prejudiciului „real suferit”, incluzând și eventualul prejudiciu moral survenit.
- 26 Or, după cum reiese din cuprinsul punctului 20 din prezenta hotărâre, o stabilire forfetară a valorii daunelor interese datorate, bazată doar pe redevențele ipotetice, nu acoperă decât prejudiciul material suferit de titularul dreptului de proprietate intelectuală în cauză, așa încât, pentru a permite o reparare integrală, acest titular trebuie să aibă posibilitatea de a solicita, în plus față de daunele interese calculate astfel, plata de despăgubiri pentru prejudiciul moral pe care eventual l-a suferit.
- 27 În aceste condiții, este necesar să se răspundă la întrebarea preliminară că articolul 13 alineatul (1) din Directiva 2004/48 trebuie să fie interpretat în sensul că permite persoanei prejudiciate printr-o încălcare a dreptului său de proprietate intelectuală care solicită o despăgubire pentru prejudiciul material calculată, în conformitate cu al doilea paragraf litera (b) al alineatului (1) al acestui articol, pe baza valorii redevențelor ipotetice să solicite, în plus, despăgubiri pentru prejudiciul moral care i-a fost cauzat, astfel cum sunt prevăzute la alineatul (1) al doilea paragraf litera (a) al articolului menționat.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 28 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a cincea) declară:

Articolul 13 alineatul (1) din Directiva 2004/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală trebuie să fie interpretat în sensul că permite persoanei prejudiciate printr-o încălcare a dreptului său de proprietate intelectuală care solicită o despăgubire pentru prejudiciul material calculată, în conformitate cu al doilea paragraf litera (b) al alineatului (1) al acestui articol, pe baza valorii redevențelor sau a drepturilor care i-ar fi fost datorate în cazul în care contravenientul i-ar fi cerut autorizația de a face uz de dreptul de proprietate intelectuală respectiv să solicite, în plus, despăgubiri pentru prejudiciul moral care i-a fost cauzat, astfel cum sunt prevăzute la alineatul (1) al doilea paragraf litera (a) al articolului menționat.

Semnături